mag. Nevenka COLNARIČ *
Metka KOLARIČ*
Blanka GRAJFONER*
mag. Petra KRALJ MARHOLD*
Sergeja ŠOŠTARIČ*

KAJ PRINAŠA PROJEKT PROTIPOPLAVNIH UREDITEV NA MEŽI Z MISLINJO V PROGRAMSKEM OBDOBJU 2014-2020?

POVZETEK

Prispevek obravnava predstavitev operacije ″Zagotovitev poplavne varnosti porečja Drave – območje Meže z Mislinjo″, s katero se v okviru Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020 nadaljuje izvajanje protipoplavnih ukrepov na porečju Drave, na območju Meže z Mislinjo na dveh območjih pomembnega vpliva poplav, in sicer OPVP Dravograd in OPVP Prevalje – Ravne na Koroškem. Predvidena je izgradnja dveh akumulacij za kontrolirano zadrževanje poplavnega vala, na več kot 20 km vodotokov pa so predvidene druge protipoplavne ureditve (npr. zidovi, visokovodni nasipi, ureditve struge vodotokov itd.). Prispevek operacije bo zmanjšanje števila poplavno ogroženih stavb za 755, zmanjšanje števila IPPC in SEVESO objektov na OPVP za 3 ter 1323 prebivalcev, ki bodo deležni koristi ukrepov.

MEŽA Z MISLINJO: OBMOČJE IZVAJANJA PROTIPOPLAVNIH UKREPOV V OKVIRU PROGRAMSKEGA OBDOBJA 2014-2020 IN UREDITVE V OKVIRU PROGRAMSKEGA OBDOBJA 2007-2013

V okviru operacije ″Zagotovitev poplavne varnosti porečja Drave – Območje Meže z Mislinjo″ (v nadaljevanju: Operacija), ki se izvaja v programskem obdobju 2014-2020, so predvidene protipoplavne ureditve na porečju Drave. Območje Operacije obsega tri vodotoke (Mežo, Mislinjo in Homšnico) ter povezuje občine Prevalje, Ravne na Koroškem, Dravograd in Slovenj Gradec. Meža in Mislinja sta vodi prvega reda (ZV-1, 2002), velikost, oblika in padci njunih porečij pa se precej razlikujejo. Povodje Meže do sotočja z Mislinjo meri 316 km^2, povodje Mislinje, ki je desni pritok Meže, pa meri 240 km^2.

Na porečju Drave se nahaja 5 izmed 61 v Sloveniji identificiranih območij pomembnega vpliva poplav (v nadaljevanju: OPVP), ki so grupirana v porečja Mejne Drave z Mežo in Mislinjo ter Ptujske Drave (RS 2017). Območje izvajanje ukrepov v okviru Operacije posega na 2 (slika 1) od 3 OPVP, ki se nahajajo na porečju Mejne Drave z Mežo in Mislinjo, in sicer na OPVP Prevalje-Ravne na Koroškem in OPVP Dravograd.

V preteklem programskem obdobju, programskem obdobju 2007-2013, so bile na območju Meže z Mislinjo ureditve za zagotavljanje poplavne varnosti izvedene v okviru projekta ″Zagotovitev poplavne varnosti v porečju Drave - I. faza″, za katerega je bila dne 5.7.2013 izdana odločba o dodelitvi sredstev. V odločbi so bile načrtovane gradnje na območju zgornje in spodnje Drave, na območju Meže z Mislinjo, na območju Dravinje s Polskavo in na območju Pesnice. Na nekaterih območjih ureditvenih del ni bilo možno izvesti v terminskem okviru finančne perspektive (tj. do konca leta 2015), zato so bile ureditve delno prestavljene v izvedbo v programsko obdobje 2014-2020 oz. so bile deloma izvedene v okviru neupravičenih stroškov projekta in realizirane v letu 2016.

* mag. Nevenka Colnarič, univ. dipl. inž. grad., Metka Kolarič, univ. dipl. inž. grad., Blanka Grajfoner, univ. dipl. inž. grad., univ. dipl. prav., mag. Petra Kralj Marhold, univ. dipl. inž. grad., Sergeja Šoštarič, prof. geogr., Direkcija Republike Slovenije za vode, Glavni trg 19 c, 2000 Maribor.

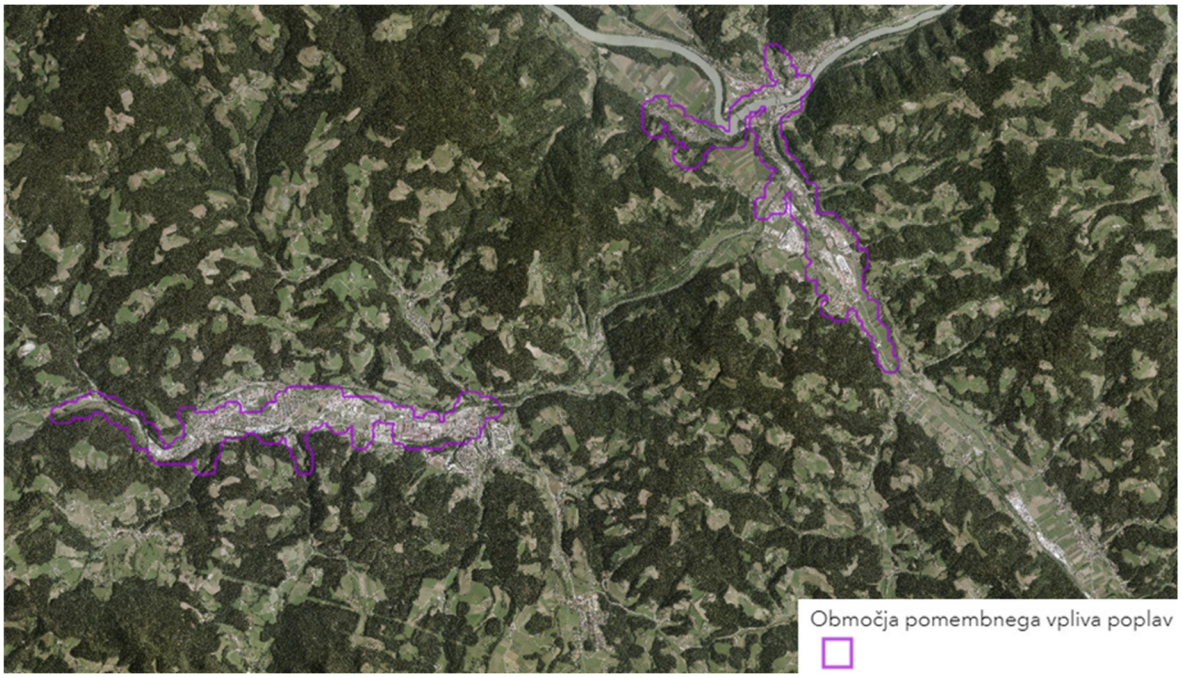

Slika 1: Prikaz OPVP Prevalje - Ravne na Koroškem (levo) in OPVP Dravograd (desno) (AV, 2018)

Na območju Meže z Mislinjo so bile v preteklem programskem obdobju načrtovane gradnje na naslednjih območjih: Meža – izboljšanje poplavne varnosti in stabilnosti struge na Ravnah in Prevaljah na Koroškem ter poglobitev in razširitev Suhadolnice. V programsko obdobje 2014-2020 je bil premeščen projekt Meža – izboljšanje poplavne varnosti in stabilnosti struge na Ravnah in Prevaljah, II. faza, v sklopu prve faze pa so bila izvedena dela na območju Dobje vasi, Prevalj in deloma Raven.

SPLOŠNO O OPERACIJI DRAVA - OBMOČJE MEŽE Z MISLINJO

Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020, prednostne osi »Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam ter preprečevanja in obvladovanja tveganj«, prednostne naložbe »Podpiranje naložb za prilagajanje podnebnim spremembam, vključno s pristopi, ki temeljijo na ekosistemu« in prispeva k doseganju specifičnega cilja »Nižja poplavna ogroženost na območjih pomembnega vpliva poplav«, pri čemer znaša prispevek Evropske unije (op. iz Evropskega sklada za regionalni razvoj) 80%, prispevek Republike Slovenije pa znaša 20%. Podprte investicije tako v gradbene kot tudi negradbene ukrepe, morajo upoštevati celovitost reševanja problematike porečij tudi v primerih, ko bodo izvedeni le delni ukrepi.

Namen Operacije je zmanjšanje poplavne ogroženosti na območju OPVP Prevalje-Ravne na Koroškem in OPVP Dravograd, z načrtovanimi celostnimi ukrepi za izboljšanje poplavne varnosti ob Meži, Mislinji in Homšnici pa bo zagotovljena dolgoročna poplavna varnost na obravnavanem območju. Prispevek operacije bo: 1323 prebivalcev, ki bodo deležni koristi ukrepov, zmanjšanje števila poplavno ogroženih stavb za 755 ter zmanjšanje števila IPPC in SEVESO objektov na OPVP za 3.

V sklopu Operacije je načrtovana izvedba naslednjih vodnogospodarskih in spremljajočih ureditev, t.j. ukrepov za zmanjšanje poplavne ogroženosti (slika 2):

1. Ukrep 1: Ureditev Meže – Ravne II,
2. Ukrep 2: Ureditev Meže in pritokov na območju Raven in Prevalj – II. faza,
3. Ukrep 3: Akumulacija Poljana v Prevaljah,
4. Ukrep 4: Ureditev sotočja Meže in Mislinje v Otiškem Vrhu,
5. Ukrep 5: Ureditev Mislinje v Pamečah,
6. Ukrep 6: Ureditve poplavne varnosti na območju Slovenj Gradca.

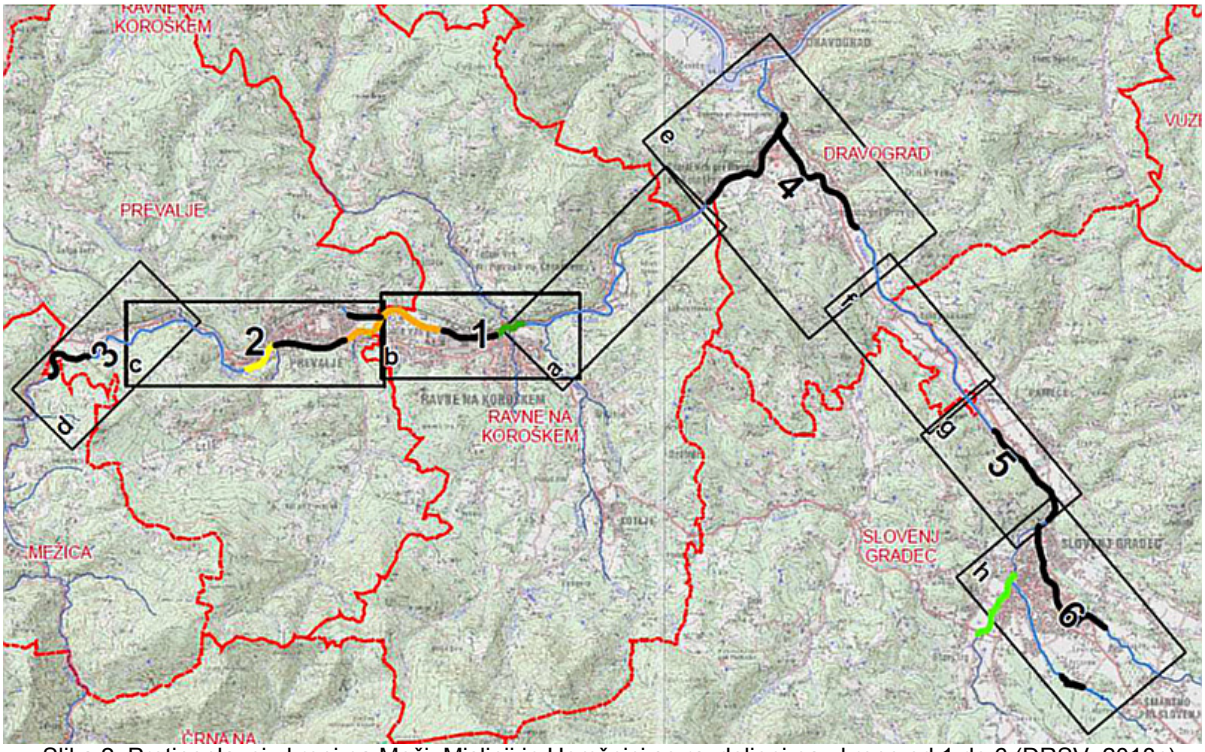

Slika 2: Protipoplavni ukrepi na Meži, Mislinji in Homšnici so razdeljeni na ukrepe od 1 do 6 (DRSV, 2018c)

Zaradi različne stopnje pripravljenosti posameznih faz, v zvezi s postopki presoje vplivov na okolje, je predvidena delitev Operacije na dve fazi:

- prva faza vključuje vse gradbene ukrepe, razen izvedbenega dela ureditve zadrževalnika visokih voda na Poljani in pripravljalne aktivnosti za drugo fazo;
- druga faza vključuje izvedbeni del zadrževalnika visokih voda na Poljani in vse preostale aktivnosti, ki so potrebne za izvedbo celovitega projekta.

Z Odločitvijo o podpori za operacijo (2018) je bil odobren finančni prispevek iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (prispevek EU) in pripadajoči nacionalni prispevek kot prispevek Republike Slovenije za operacijo ˝Zagotovitev poplavne varnosti porečja Drave – Območje Meže z Mislinjo – I. faza˝, katere obdobje upravičenosti stroškov je do 31.12.2022. Skupna višina sredstev, namenjenih za izvedbo te faze, znaša 19.014.905,00 EUR. Prispevek na programskem območju Kohezijska regija Vzhodna Slovenija znaša 18.968.238,00 (od tega podpora Evropske unije 15.174.590,40 EUR in nacionalni javni prispevek iz državnega proračuna 3.793.647,60 EUR). Za operacijo ˝Zagotovitev poplavne varnosti porečja Drave – Območje Meže z Mislinjo – II. faza˝ pa bo izdana odločitev o podpori po predložitvi okoljevarstvenega soglasja za drugo fazo, najkasneje do 31.12.2019, pri čemer skupna višina stroškov te faze znaša 3.332.660,00 EUR.

PREDVIDENI POSEGI

Obravnavno območje posega v tri vodotoke, in sicer Mežo, Mislinjo in Homšnico ter povezuje občine Prevalje, Ravne na Koroškem, Dravograd in Slovenj Gradec, ne rešuje pa hudourniške problematike. Podatki kažejo, da ima reka Meža skozi vse leto dokaj izenačen pretok z maksimumom pomladi in minimumom pozimi, najbolj vodnata pa je v mesecu novembru. V zadnjih letih je že dvakrat presegla višino 100 letnih voda.

Protipoplavne ureditve predstavljajo celovito rešitev tako z vidika območij, ki jih ščitimo, kot z vidika vplivov na vodni režim in stanje voda – ukrepi niso omejeni zgolj na preprečevanje poplavnih škod s preprečevanjem izlivanja vod iz strug, ampak vključujejo tudi ukrepe za zadrževanje voda in ohranjanje ekološkega stanja strug. Ukrepi so dimenzionirani za zagotavljanje poplavne varnosti na pretoke Q_{100} in so zasnovani s ciljem čim večjega ohranjanja obstoječih poplavnih površin, kjer to dopušča prostor, ter zadrževanjem poplavnih valov na samem porečju Meže.

Operacija je razdeljena na dve fazi in šest ukrepov (slika 2). Akumulacija Poljana spada v II. fazo operacije. V tabeli 1 je prikazan izvleček vseh protipoplavnih ureditev na Meži, Mislinji in Homšnici.

Skupno je predvideno urejanje struge na dolžini 11,54 km, izgradnja novih nasipov in zidov na dolžini 6,9 km ter nadvišanje in saniranje obstoječih nasipov in zidov v dolžini 1,6 km. Predvideno je tudi kontrolirano zadrževanje poplavnega vala na dveh zadrževalnikih, kjer bo skupno akumuliranih 956.000 m^3 vode.

Tabela 1: Predvideni protipoplavni ukrepi na Meži, Mislinji in Homšnici

Št.	UKREP	Kontrolirano zadrževanje poplavnega vala z izgradnjo novih zadrževalnikov	Ureditev struge - stabilizacija dna, razširitev, prestavitev, razbremenilnik	Nadvišanje in sanacija že obstoječih VV nasipov/zidov in obrežnih zavarovanj	Izgradnja novih varovalnih nasipov/zidov za zaščito urbanih območij ter novih obrežnih zavarovanj	Optimizacija upravljanja vodne infrastrukture
		m^3	**m**	**m**	**m**	**kom**
1	**Ravne II**		**945**	**1.590**	**225**	
2	**Prevalje II**		**1.335**		**1.620**	
3	**AK Poljana**	**850.000**	**100**			**1**
4	**Otiški vrh**		**4.000**		**4.080**	
	Meža		2.200		890	
	Mislinja		1.800		3.190	
5	**Pameče**		**2.020**		**610**	
6	**Slovenj Gradec**	**106.000**	**3.135**		**440**	**1**
	Mislinja		2.135		440	
	Homšnica	106.000	1.000			1
SKUPAJ		**956.000**	**11.535**	**1.590**	**6.975**	**2**

Za lokacijo na območju ukrepa 1 je značilno, da poteka v utesnjenem območju, znotraj industrijske cone v Ravnah, kjer je struga ujeta med obrežne zidove. Možnosti za sonaravne ukrepe na vodotoku so slabe. Meža in njene brežine so gosto prepletene s komunalnimi vodi, ki oskrbujejo industrijske obrate, zato je gradnja toliko bolj zahtevna.

Tudi območje ukrepa 2, ki poteka v Občini Prevalje, je v ozki dolini Meže, pa tudi ob sami Meži (na poplavnih območjih) deležno velikih pritiskov poselitev (slika 3, slika 4) in gradnje druge infrastrukture (predvidene so ureditve kolesarskih poti, 3. razvojna os). Pozidava ob strugi onemogoča širjenja profila Meže.

Slika 3: Stanje pred izgradnjo zidu na Meži v Prevaljah (P. Kralj Marhold)

Slika 4: Stanje med gradnjo na isti lokaciji kot na sliki 3 (P. Kralj Marhold)

Na območju ukrepa 3, ki poteka v občini Prevalje, je med drugim predvidena izgradnja akumulacije Poljana. Zaradi ozke doline je bilo v predhodnih fazah projekta težko najti ustrezen zadrževalni prostor. Suhi visokovodni nasip bo zadrževal poplavne vode, hkrati pa bo z manjšo stalno ojezeritvijo dal priložnost dodatne rabe prostora. Pred izgradnjo AK Poljana bo potrebno dokončati postopek sprejemanja OPPN, iz predhodnega postopka pa izhaja, da je za poseg potrebno izvesti tudi presojo vplivov na okolje in pridobiti okoljevarstveno soglasje.

Na lokaciji sotočja Meže z Mislinjo so predvidene ureditve v sklopu ukrepa 4 v Otiškem vrhu. Visoke vode Drave imajo vpliv vse do sotočja urejanih rek. Tudi tukaj so po planskih dokumentih predvidene nove pozidave tik ob Mislinji (izgradnja poslovne cone Otiški vrh), s katerimi se bo reki odvzelo razlivne površine.

Ukrep 5 je predviden na reki Mislinji v Pamečah, kjer je precej industrijskih obratov (slika 5). Podjetja so zaradi poplav v preteklosti že utrpela škodo (slika 6).

Slika 5: Industrijski obrati ob Mislinji v Pamečah (B. Grajfoner)

Slika 6: Industrijski obrati v času poplav (VGP Drava Ptuj d.o.o.)

Ukrep 6 pokriva protipoplavne ureditve na območju Mestne občine Slovenj Gradec. Tukaj je predvidena izgradnja druge akumulacije v okviru Operacije. Akumulacija Homšnica bo izgrajena na vodotoku Homšnica, ki se izliva v Suhadolnico, slednja pa je levi pritok Mislinje. V preteklem načrtovanju je bilo predvidenih več akumulacij, ki so vrisane v trenutno veljavni OPN. Pred začetkom gradnje bo potrebna sprememba OPN-ja.

STANJE OPERATIVNEGA IZVAJANJA UKREPOV

Za prva dva ukrepa (op. ukrep 1 in 2), ki bosta zagotavljala poplavno varnost in stabilnost struge reke Meže na Prevaljah in Ravnah, že poteka operativna izvedba del, in sicer znotraj območja Železarne Ravne (kar spada pod upravljanje Zaokroženega gospodarskega območja Železarne Ravne) ter na Prevaljah. Vrednost pogodbeno prevzetih del znaša 5.608.632,14 € (z DDV).

Gradbena dela na Prevaljah se izvajajo na treh odsekih v skupni dolžini 1,213 km, gradbena dela na Ravnah pa v dolžini 0,946 km. Trasa vodotoka se ne spreminja in je v celoti speljana v obstoječi strugi. Pred pričetkom operativnih del (slika 7) je bila izdelana projektna dokumentacija in s strani pristojne upravne enote izdano dvoje gradbenih dovoljenj.

V času pisanja prispevka je na Prevaljah že sanirana desna brežina Meže dolvodno od sotočja z Leškim potokom, kjer je odstranjena zarast in izvedena kvalitetna stabilizacija desne brežine z armiranobetonskim opornim zidom na kamnitem betonskem temelju – s tem je zagotovljeno tudi varovanje obstoječih sosednjih objektov, ki so locirani neposredno ob reki (slika 8). V času pisanja prispevka je v izvedbi oblaganje novega betonskega zidu z lomljencem.

Slika 7: Tabla operativnega izvajanja ukrepov (B. Grajfoner)

Slika 8: Gradbena dela na Prevaljah, stanje na dan 17.10.2018, pogled v smeri gorvodno (B. Grajfoner)

Na Ravnah je v okviru pogodbeno prevzetih del izvajalec izvedel obojestransko zavarovanje pete obstoječih zidov. Trenutno, v času pisanja prispevka, izvajalec izdeluje tehnično - tehnološke elaborate za premoščanje energetskih in komunalnih vodov, da bo lahko nadaljeval z urejanjem brežin vodotoka. Cilj ureditev je – ob zagotavljanju ustrezne poplavne varnosti industrijskemu območju – vzpostaviti takšno stanje struge, da bo potreba po vzdrževalnih delih čim manjša, saj je dostop do struge z mehanizacijo zelo težaven.

ZAKLJUČEK

V okviru Operacije je na OPVP Dravograd in OPVP Prevalje – Ravne ne Koroškem predvidena izvedba vodnogospodarskih in spremljajočih ureditev v okviru šestih ukrepov, ki zajemajo izgradnjo dveh akumulacij za kontrolirano zadrževanje poplavnega vala, na več kot 20 km vodotokov pa so predvidene druge protipoplavne ureditve (zidovi, visokovodni nasipi, ureditve struge vodotokov itd.). Z načrtovanimi celostnimi ukrepi za izboljšanje poplavne varnosti ob Meži, Mislinji in Homšnici bo zmanjšana poplavna ogroženost na obravnavanem območju. Hkrati bo dolgoročno zagotovljen omejen vpliv podnebnih sprememb na poplavno ogroženost obravnavanega območja, ki je v današnjem času vse večji in pogostejši.

LITERATURA

AV (2018) Atlas voda [online]. Direkcija Republike Slovenije za vode. https://gisportal.gov.si/portal/apps/webappviewer/index.html?id=11785b60acdf4f599157f33aac8556a6 [dostop 27. 10. 2018]

Colnarič, N., Pavčič,M.,Krajnc, U. (2016). Poplavna varnost porečja Drave, pregled realizacije projekta v perspektivi 2007-2013. Mišičev vodarski dan 2016. Zbornik referatov, 64–70.

DRSV (2018a) Vloga za odločitev o podpori »Zagotovitev poplavne varnosti porečja Drave – Območje Meže z Mislinjo«, Tehnični povzetek, IEI d.o.o., junij 2017, št. projekta 17148.

DRSV (2018b) Vloga za odločitev o podpori »Zagotovitev poplavne varnosti porečja Drave – Območje Meže z Mislinjo«, Študija izvedljivosti z analizo stroškov in koristi, RCI d.o.o., januar 2018, št. projekta 952/2017.

DRSV (2018c) Zagotovitev poplavne varnosti porečja Drave – Območje Meže z Mislinjo«, Hidrološko hidravlična analiza poplavnih razmer na Meži, Mislinji in Homšnici, VGB d.o.o., september 2017, št. projekta 3721/17.

Krajnc, U., Pavčič, M., Colnarič, N. (2014). Projekti sofinancirani s sredstvi kohezijskega sklada EU: dosedanje izkušnje in možnosti za finančno perspektivo 2014-2020. Mišičev vodarski dan 2016. Zbornik referatov, 112–124.

Odločitev o podpori za operacijo »Zagotovitev poplavne varnosti porečja Drave – Območje Meže z Mislinjo – I. faza«, št. 5-1/2/MOP/0, z dne 29.03.2018.

RS (2017) Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti 2017-2021 (NZPO SI). Republika Slovenija, Vlada Republike Slovenije, Ljubljana. http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/voda/nzpo_2017_2021.pdf [dostop 27. 10. 2018]

Sporazum o izvajanju operacije »Zagotovitev poplavne varnosti porečja Drave – Območje Meže z Mislinjo – I. faza«, št. 544-18/2017/39.

ZV-1 (2002). Zakon o vodah (ZV-1). Uradni list RS, št. 67/2002, 2/2004 – ZZdrI-A, 41/2004 – ZVO-1, 57/2008, 57/2012, 100/2013, 40/2014 in 56/2015.